FAN VA TA’LIM YANGILIKLARI
ILMIY-METODIK JURNAL
ISSN 3093-8694 ◆ saen.uz
2026-yil
11(1)-son

UDK: 378.091.12:373.2

Turopova Ma’mura Safar qizi,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti “Pedagogika” kafedrasi dotsenti v.b.

BO‘LAJAK MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI XODIMLARIDA KASBIY KO‘NIKMALAR DARAJASINI O‘RGANISHNING EMPIRIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti xodimlarida kasbiy ko‘nikmalar shakllanganlik darajasini o‘rganishning empirik xususiyatlari yoritilgan. Kasbiy ko‘nikmalar pedagogik, kommunikativ, tashkiliy, diagnostik va refleksiv komponentlarning o‘zaro yaxlitligi sifatida talqin qilingan. Empirik tadqiqotda anketa so‘rovi, pedagogik kuzatuv, kompetensiyaviy topshiriqlar hamda amaliy mashg‘ulotlar tahlili kabi usullardan kompleks foydalanilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, talabalarning aksariyati nazariy bilimlar va ayrim amaliy ko‘nikmalar bo‘yicha o‘rta hamda yuqori ko‘rsatkichlarni namoyon etgan. Biroq diagnostik va refleksiv ko‘nikmalarning shakllanganlik darajasi kommunikativ va tashkiliy ko‘nikmalarga nisbatan pastroq ekanligi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, kasbiy ko‘nikma, kasbiy kompetentlik, empirik tadqiqot, tarbiyachi, pedagogik amaliyot, baholash mezonlari, refleksiya, diagnostik ko‘nikmalar, kasbiy tayyorgarlik.

ЭМПИРИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ РАБОТНИКОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Аннотация. В статье рассматриваются эмпирические особенности изучения уровня сформированности профессиональных умений будущих работников дошкольных образовательных организаций. Профессиональные умения рассматриваются как целостная совокупность взаимосвязанных педагогического, коммуникативного, организационного, диагностического и рефлексивного компонентов. В эмпирическом исследовании комплексно использованы анкетирование, педагогическое наблюдение, компетентностные задания и анализ практической деятельности студентов. Согласно результатам исследования, большинство студентов продемонстрировали средние и высокие показатели по теоретическим знаниям и отдельным практическим умениям. Вместе с тем установлено, что диагностические и рефлексивные умения сформированы на более низком уровне по сравнению с коммуникативными и организационными умениями.

Ключевые слова: дошкольное образование, профессиональные умения, профессиональная компетентность, эмпирическое исследование, воспитатель, педагогическая практика, критерии оценки, рефлексия, диагностические умения, профессиональная подготовка.

EMPIRICAL FEATURES OF STUDYING THE LEVEL OF PROFESSIONAL SKILLS OF FUTURE EMPLOYEES OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract. The article examines the empirical features of studying the level of professional skills among prospective employees of preschool educational organizations. Professional skills are considered as an integrated system of interrelated pedagogical, communicative, organizational, diagnostic, and reflective components. The empirical study employed a combination of questionnaire surveys, pedagogical observation, competency-based tasks, and analysis of students’ practical activities. According to the research findings, most students demonstrated intermediate and high levels of theoretical knowledge and certain practical skills. However, diagnostic and reflective skills were found to be less developed than communicative and organizational skills.

Keywords: preschool education, professional skills, professional competence, empirical research, preschool educator, teaching practice, assessment criteria, reflection, diagnostic skills, professional training.

KIRISH

Bugungi kunda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirish, uning sifat va samaradorligini oshirish davlat ta’lim siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta’lim bilan qamrov darajasini kengaytirish, bolalarni maktab ta’limiga sifatli tayyorlash, davlat va nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar ushbu sohada faoliyat yuritadigan pedagogik xodimlarning kasbiy tayyorgarligiga bo‘lgan talablarni ham oshirmoqda. Chunki maktabgacha ta’lim sifati, eng avvalo, pedagogning kasbiy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari va egallagan bilimlarini real pedagogik vaziyatlarda samarali qo‘llay olish qobiliyati bilan belgilanadi.

Bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini baholash amaliyotida ko‘pincha nazariy fanlardan olingan baholar yoki pedagogik amaliyot yakunida beriladigan umumiy xulosalarga tayaniladi. Biroq bunday yondashuv kasbiy ko‘nikmalarning alohida tarkibiy qismlarini, ularning shakllanganlik darajasini va rivojlantirishni talab qiladigan jihatlarini to‘liq aniqlash imkonini bermaydi. Vaholanki, bo‘lajak tarbiyachining kasbiy tayyorgarligi faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish bilan emas, balki bolalar bilan samarali muloqot qilish, ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish, bolaning rivojlanishini kuzatish, pedagogik vaziyatlarni to‘g‘ri baholash va o‘z faoliyatini tahlil qila olish kabi ko‘nikmalar bilan ham belgilanadi. Shu sababli kasbiy ko‘nikmalar darajasini aniqlashga qaratilgan empirik tadqiqotning ilmiy-uslubiy asoslarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti xodimlarida kasbiy ko‘nikmalar shakllanganlik darajasini o‘rganishning empirik xususiyatlarini aniqlash, baholash mezonlari va diagnostik vositalar tizimini asoslash hamda tadqiqot natijalari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun kasbiy ko‘nikma tushunchasining mazmunini

aniqlashtirish, uning tarkibiy komponentlarini ajratish, baholash mezonlari va ko‘rsatkichlarini ishlab chiqish, tajriba-sinov ishlarini tashkil etish hamda olingan natijalarni statistik jihatdan tahlil qilish vazifalari belgilandi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi kasbiy ko‘nikmalar darajasini alohida nazariy yoki amaliy ko‘rsatkich sifatida emas, balki o‘zaro bog‘liq beshta komponentdan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida o‘rganish va har bir komponent bo‘yicha to‘rt bosqichli baholash shkalasini taklif etish bilan belgilanadi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa olingan natijalardan oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini takomillashtirish, pedagogik amaliyotni samarali tashkil etish hamda bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini monitoring qilishda foydalanish mumkinligi bilan izohlanadi.

MAVZU BO‘YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI

Kasbiy ko‘nikma tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida faoliyatni ongli, maqsadli va muvaffaqiyatli amalga oshirish imkonini beruvchi, muayyan bilim hamda amaliy tajribaga tayanuvchi harakatlar tizimi sifatida talqin qilinadi. Mazkur tushuncha shaxsning egallagan nazariy bilimlarini amaliy faoliyatga tatbiq etishi, turli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishi va faoliyat natijalarini baholay olishi bilan chambarchas bog‘liq.

L.S. Vygotskiyning qarashlariga ko‘ra, shaxsning rivojlanishi ijtimoiy muhit va faoliyat jarayonida amalga oshadi. Shu nuqtayi nazardan, kasbiy ko‘nikmalar ham faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish orqali emas, balki amaliy faoliyat, hamkorlik va tajriba almashish jarayonida shakllanadi. L. Shulman pedagogning kasbiy bilimlarini fan bilimlari, pedagogik bilimlar va ularning o‘zaro uyg‘unligidan tashkil topgan murakkab tizim sifatida izohlaydi. Bu yondashuv bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassisi tayyorgarligida nazariy bilimlar bilan amaliy pedagogik ko‘nikmalarni birgalikda rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi.

D. Shyon tomonidan ishlab chiqilgan «refleksiv amaliyotchi» konsepsiyasida pedagogning o‘z faoliyatini muntazam tahlil qilishi, yuzaga kelgan qiyinchiliklarni anglab yetishi va ularni bartaraf etish yo‘llarini belgilashi kasbiy rivojlanishning muhim sharti sifatida qaraladi. Ushbu qarashlar bo‘lajak tarbiyachilarda refleksiv ko‘nikmalarni shakllantirish va ularni mustaqil kasbiy faoliyatga tayyorlashda alohida ahamiyat kasb etadi. L. Darling-Hammond tadqiqotlarida esa pedagogik tayyorgarlik jarayonida nazariya va amaliyot o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik ta’lim sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatishi asoslab berilgan.

Maktabgacha ta’lim sohasida pedagog va bola o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarning sifatini baholashga qaratilgan R. Pianta va hamkasblari tomonidan ishlab chiqilgan CLASS tizimi ham kuzatuvga asoslangan baholashning ahamiyatini ko‘rsatadi. Ushbu yondashuv pedagogning bolalar bilan muloqoti, ta’limiy jarayonni tashkil etishi va bolalarning rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash faoliyatini amaliy kuzatish orqali baholash imkonini beradi.

Yuqoridagi ilmiy qarashlarga tayangan holda, mazkur tadqiqotda maktabgacha ta’lim tashkiloti bo‘lajak xodimlarining kasbiy ko‘nikmalari beshta o‘zaro bog‘liq komponent asosida o‘rganildi. Birinchi komponent pedagogik ko‘nikmalar bo‘lib, ular ta’lim-tarbiya mashg‘ulotlarini loyihalash, bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos metod hamda vositalarni tanlash, o‘yin faoliyatini tashkil etishni qamrab oladi. Ikkinchi komponent kommunikativ ko‘nikmalar hisoblanib, bola, ota-ona va hamkasblar bilan samarali muloqot o‘rnatish, suhbatdoshni tinglash hamda hissiy qo‘llab-quvvatlash qobiliyatida namoyon bo‘ladi. Uchinchi komponent tashkiliy ko‘nikmalar bo‘lib, guruh faoliyatini boshqarish, vaqtni to‘g‘ri taqsimlash, xavfsizlik va sanitariya-gigiyena talablariga rioya etishni o‘z ichiga oladi. To‘rtinchi komponent diagnostik ko‘nikmalarni tashkil etadi. Ular bolaning rivojlanish darajasini kuzatish, kuzatuv natijalarini qayd etish va tahlil qilish, shuningdek, individual yondashuvni belgilash bilan bog‘liq. Beshinchi komponent refleksiv ko‘nikmalar bo‘lib, pedagogning o‘z faoliyatini tahlil qilishi, mavjud kamchiliklarni aniqlashi va keyingi kasbiy rivojlanish rejasini ishlab chiqishida namoyon bo‘ladi.

Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini baholashda bilim, amaliy faoliyat, muloqot, diagnostika va refleksiya jarayonlarini yaxlit holda o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi. Aynan shu yondashuv tadqiqotning metodologik asosini tashkil etadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot maktabgacha ta’lim yo‘nalishida tahsil olayotgan 3–4-kurs talabalari o‘rtasida tashkil etildi. Tanlanmaga jami 240 nafar respondent jalb qilindi. Ulardan 120 nafari tajriba guruhini, 120 nafari esa nazorat guruhini tashkil etdi. Respondentlarni tanlashda ta’lim yo‘nalishi, kurs bosqichi va pedagogik amaliyotdan o‘tganlik mezonlari hisobga olindi. Tadqiqot jarayonida bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy ko‘nikmalarini har tomonlama o‘rganish maqsadida bir nechta empirik metodlardan kompleks foydalanildi. Jumladan, yopiq va yarim ochiq savollardan iborat anketa so‘rovi tashkil etilib, unda Likert shkalasining besh ballik baholash tizimi qo‘llanildi. Pedagogik amaliyot davomida talabalarning tarbiyachi sifatidagi faoliyati bevosita kuzatildi va maxsus kuzatuv kartalari to‘ldirildi. Shuningdek, kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish va ularga mos yechim topish qobiliyatini aniqlash maqsadida kompetensiyaviy topshiriqlar, ya’ni keys usulidan foydalanildi. Talabalarning amaliy tayyorgarligini baholashda mashg‘ulot ishlanmalari, konspektlar va portfoliolar ham tahlil qilindi. Jarayonga amaliyot rahbarlari hamda tarbiyachi-metodistlar jalb etilib, ekspert baholash usuli qo‘llanildi.

So‘rovnomaning ichki izchilligi Kronbax alfa koeffitsienti yordamida tekshirildi. Tadqiqot natijalari o‘rtacha arifmetik qiymat, foiz ko‘rsatkichlari va guruhlararo farqlarni baholash mezonlari asosida statistik qayta ishlashdan o‘tkazildi. Mazkur metodlarning birgalikda qo‘llanilishi kasbiy ko‘nikmalarning shakllanganlik darajasini turli nuqtayi nazarlardan baholash imkonini berdi.

Kasbiy ko‘nikmalar shakllanganlik darajasini aniqlash uchun to‘rt bosqichli baholash tizimi ishlab chiqildi. Unga ko‘ra, past darajada ko‘nikmalar qisman shakllangan bo‘lib, faoliyatni amalga oshirishda doimiy nazorat va yordam talab etiladi. O‘rta darajada asosiy harakatlar bajariladi, biroq nostandart pedagogik vaziyatlarda muayyan qiyinchiliklar kuzatiladi. Yetarli darajada kasbiy ko‘nikmalar nisbatan barqaror shakllangan bo‘lib, talaba turli vaziyatlarga moslasha oladi. Yuqori darajada esa ko‘nikmalar ijodiy va mustaqil qo‘llaniladi, talaba o‘z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Har bir komponent bo‘yicha aniqlangan ko‘rsatkichlar yig‘indisi asosida umumiy kasbiy ko‘nikmalar darajasi belgilandi.

Mazkur metodologik yondashuv kasbiy ko‘nikmalarni faqat o‘z-o‘zini baholash orqali emas, balki real pedagogik faoliyat, amaliy topshiriqlar va ekspert xulosalari asosida ham o‘rganishga imkon yaratdi.

NATIJALAR

Tadqiqotning aniqlovchi bosqichida respondentlarning kasbiy ko‘nikmalari pedagogik, kommunikativ, tashkiliy, diagnostik va refleksiv komponentlar bo‘yicha tahlil qilindi. Olingan natijalar kasbiy ko‘nikmalarning shakllanganlik darajasi turli komponentlar kesimida bir xil emasligini ko‘rsatdi.

Kommunikativ ko‘nikmalar bo‘yicha respondentlarning 31,7 foizi yuqori, 38,3 foizi yetarli, 22,1 foizi o‘rta va 7,9 foizi past darajada baholandi. Tashkiliy ko‘nikmalar bo‘yicha ushbu ko‘rsatkichlar mos ravishda 24,2 foiz, 36,7 foiz, 29,6 foiz va 9,5 foizni tashkil etdi. Pedagogik ko‘nikmalar bo‘yicha yuqori daraja 21,3 foiz, yetarli daraja 34,6 foiz, o‘rta daraja 32,5 foiz va past daraja 11,6 foizni tashkil qildi.

Diagnostik ko‘nikmalar bo‘yicha yuqori daraja 12,9 foiz, yetarli daraja 27,1 foiz, o‘rta daraja 38,3 foiz va past daraja 21,7 foizni tashkil etdi. Refleksiv ko‘nikmalarda esa yuqori daraja 10,8 foiz, yetarli daraja 25,4 foiz, o‘rta daraja 40,4 foiz va past daraja 23,4 foizga teng bo‘ldi.

Mazkur ko‘rsatkichlar komponentlar o‘rtasida muayyan tafovut mavjudligini namoyon etadi. Xususan, kommunikativ va tashkiliy ko‘nikmalarning shakllanganlik darajasi nisbatan yuqori bo‘lsa, diagnostik va refleksiv ko‘nikmalarda past hamda o‘rta darajadagi ko‘rsatkichlar ustunlik qiladi. Bu holat talabalarning pedagogik amaliyot davomida bolalar bilan bevosita muloqot qilish, guruh faoliyatini tashkil etish va kundalik pedagogik vazifalarni bajarish bo‘yicha tajriba to‘plashlari bilan izohlanishi mumkin. Diagnostik va refleksiv ko‘nikmalar esa muntazam kuzatuv olib borish, natijalarni tizimli qayd etish, ularni tahlil qilish va o‘z faoliyatiga tanqidiy baho berishni talab etadi.

Kuzatuv natijalari anketa so‘rovi orqali olingan ma’lumotlarni qisman tasdiqladi. Jumladan, ayrim respondentlar anketa jarayonida o‘z kasbiy ko‘nikmalarini yuqori baholagan bo‘lsalar-da, bevosita kuzatuv va ekspert baholash natijalarida ayrim komponentlar bo‘yicha nisbatan past ko‘rsatkichlar qayd etildi. Bu

holat o‘z-o‘zini baholash va obyektiv baholash o‘rtasida tafovut mavjudligini ko‘rsatadi. Shuningdek, talabalarning o‘z kasbiy imkoniyatlarini anglash va baholash darajasi hali yetarlicha shakllanmagan bo‘lishi mumkinligini anglatadi. Shu sababli empirik tadqiqotlarda faqat bitta diagnostik usul bilan cheklanmasdan, o‘z-o‘zini baholash, pedagogik kuzatuv va ekspert baholash metodlarini o‘zaro uyg‘unlashtirish, ya’ni triangulyatsiya tamoyiliga amal qilish ishonchli natijalarga erishishning muhim sharti hisoblanadi.

Tadqiqot davomida pedagogik amaliyot tajribasiga ega va ega bo‘lmagan talabalar faoliyati o‘rtasida ham muayyan farqlar kuzatildi. Amaliyot tajribasiga ega talabalarda kommunikativ va tashkiliy ko‘nikmalar nisbatan yuqoriroq shakllangan bo‘lsa-da, nazariy bilimlarni amaliy pedagogik vaziyatlar bilan bog‘lash jarayoni har ikkala guruhda ham yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o‘zi yetarli emasligini, uni muntazam tahlil, refleksiya va metodik qo‘llab-quvvatlash bilan to‘ldirish zarurligini ko‘rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti xodimlarining kasbiy ko‘nikmalari murakkab va ko‘p komponentli tizimdan iborat ekanligini ko‘rsatdi. Mazkur tizimda pedagogik, kommunikativ, tashkiliy, diagnostik va refleksiv ko‘nikmalar bir-biri bilan uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘ladi. Shu bois ularning shakllanganlik darajasini faqat umumiy baho yoki nazariy bilimlar asosida aniqlash to‘liq tasavvur hosil qilmaydi. Har bir komponentni alohida mezonlar asosida baholash va olingan natijalarni o‘zaro taqqoslash zarur.

Kommunikativ ko‘nikmalar bo‘yicha nisbatan yuqori natijalarning qayd etilishi bo‘lajak tarbiyachilarning bolalar bilan bevosita muloqot qilish, ularning ehtiyojlarini tushunish va pedagogik munosabatlarni tashkil etish tajribasi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Tashkiliy ko‘nikmalarning ham nisbatan yuqori shakllanganligi talabalarning mashg‘ulotlarni tashkil etish, guruh faoliyatini boshqarish va kundalik pedagogik vazifalarni bajarish jarayonida amaliy tajriba orttirishlari bilan izohlanadi.

Biroq diagnostik va refleksiv ko‘nikmalarning nisbatan past ko‘rsatkichlarga ega ekanligi alohida e’tiborni talab qiladi. Chunki maktabgacha ta’lim jarayonida tarbiyachi nafaqat ta’lim-tarbiya faoliyatini tashkil etishi, balki har bir bolaning rivojlanish xususiyatlarini kuzatishi, individual ehtiyojlarini aniqlashi va tegishli pedagogik yondashuvni tanlashi lozim. Bunday faoliyat diagnostik ko‘nikmalarning yetarli darajada rivojlangan bo‘lishini talab qiladi. Refleksiv ko‘nikmalar esa pedagogga o‘z faoliyatining natijalarini tahlil qilish, yo‘l qo‘yilgan xatolarni anglash va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi.

Kuzatuv va ekspert baholash natijalarida o‘z-o‘zini baholash ko‘rsatkichlaridan farqli holatlarning aniqlanishi ham tadqiqotning muhim jihatlaridan biridir. Bu holat bo‘lajak mutaxassislarning o‘z kasbiy imkoniyatlarini real baholash ko‘nikmalarini

rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi. Demak, kasbiy tayyorgarlik jarayonida talabalarga nafaqat amaliy vazifalarni bajarish, balki ularning natijalarini tahlil qilish, o‘z faoliyatini baholash va kamchiliklarni bartaraf etish yo‘llarini belgilash imkoniyati ham berilishi lozim.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, kasbiy ko‘nikmalarni empirik o‘rganishning bir nechta muhim xususiyatlarini ajratish mumkin. Birinchidan, kasbiy ko‘nikmalar ko‘p komponentli tuzilishga ega bo‘lganligi sababli ularni yagona umumiy ball asosida emas, balki alohida komponentlar kesimida baholash maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, ko‘nikmalar bevosita faoliyat jarayonida namoyon bo‘lishi sababli ularni faqat anketa so‘rovi orqali aniqlash yetarli emas. Bunda real yoki modellashtirilgan pedagogik vaziyatlarni kuzatish, amaliy topshiriqlar va ekspert baholashdan ham foydalanish zarur. Uchinchidan, baholash mezonlari maktabgacha ta’limning o‘ziga xos xususiyatlarini, xususan, o‘yin faoliyatining yetakchi o‘rnini, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hamda oila bilan hamkorlikni hisobga olishi lozim. To‘rtinchidan, natijalarni o‘qish jarayonining turli bosqichlarida muntazam o‘rganish kasbiy ko‘nikmalar rivojlanishining dinamikasini aniqlash imkonini beradi.

Shu asosda bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun bir qator amaliy yo‘nalishlarni taklif etish mumkin. Avvalo, o‘quv rejasida diagnostik va refleksiv ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish lozim. Pedagogik amaliyot jarayonida kuzatuv kartalari va kundalik refleksiv jurnallardan foydalanish talabalar faoliyatini muntazam tahlil qilishga yordam beradi. Shuningdek, keys-stadi va mikroo‘qitish metodlarini qo‘llash orqali talabalarni turli pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatish mumkin. Talabalar portfoliosini yuritish esa ularning kasbiy rivojlanish dinamikasini kuzatish va erishilgan natijalarni baholash imkonini beradi. Bundan tashqari, oliy ta’lim muassasalari bilan maktabgacha ta’lim tashkilotlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, amaliyot bazalarida tarbiyachi-mentorlar tizimini rivojlantirish ham kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari bo‘lajak maktabgacha ta’lim xodimlarining kasbiy tayyorgarligida amaliy faoliyat, diagnostika va refleksiyaning o‘zaro uyg‘unligini ta’minlash zarurligini ko‘rsatadi. Kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan ta’lim jarayoni nazariy bilimlarni o‘zlashtirish bilan cheklanib qolmasdan, ularni real pedagogik vaziyatlarda qo‘llash va natijalarni mustaqil tahlil qilish imkoniyatlarini ham qamrab olishi lozim.

XULOSA

Olib borilgan tadqiqot bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti xodimlarida kasbiy ko‘nikmalar shakllanganlik darajasini o‘rganish murakkab, ko‘p bosqichli va ko‘p metodli jarayon ekanligini ko‘rsatdi. Kasbiy ko‘nikmalarni pedagogik, kommunikativ, tashkiliy, diagnostik va refleksiv komponentlar yaxlitligi asosida

o‘rganish ularning shakllanganlik darajasini har tomonlama baholash imkonini beradi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, respondentlarda kommunikativ va tashkiliy ko‘nikmalar nisbatan yuqori darajada shakllangan bo‘lsa, diagnostik va refleksiv ko‘nikmalarda o‘rta hamda past darajadagi ko‘rsatkichlar ustunlik qilgan. Bu holat bo‘lajak mutaxassislarni tayyorlash jarayonida bolaning rivojlanishini kuzatish, pedagogik natijalarni tahlil qilish va o‘z faoliyatiga tanqidiy baho berish ko‘nikmalariga alohida e’tibor qaratish zarurligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, o‘z-o‘zini baholash natijalari bilan pedagogik kuzatuv va ekspert baholash ko‘rsatkichlari o‘rtasida tafovutlar mavjudligi kasbiy tayyorgarlikni aniqlashda bir nechta diagnostik metodni uyg‘unlashtirish muhimligini tasdiqlaydi. Pedagogik amaliyot tajribasiga ega talabalarda ayrim amaliy ko‘nikmalarning yuqoriroq shakllanganligi esa amaliy faoliyatning kasbiy rivojlanishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, amaliyot jarayoni refleksiv tahlil va metodik qo‘llab-quvvatlash bilan boyitilishi lozim.

Umuman, empirik tadqiqotning asosiy xususiyatlari kasbiy ko‘nikmalarni bevosita faoliyat jarayonida baholash, bir nechta diagnostik usulni o‘zaro uyg‘unlashtirish, aniq mezon va daraja shkalasidan foydalanish hamda natijalarni dinamik kuzatishdan iborat.

Maqolada taklif etilgan baholash mezonlari, diagnostik yondashuvlar va amaliy tavsiyalardan oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarini tayyorlash sifatini oshirish, o‘quv dasturlarini takomillashtirish, pedagogik amaliyotni samarali tashkil etish hamda bitiruvchilarning kasbiy kompetentligini monitoring qilishda foydalanish mumkin. Kelgusidagi tadqiqotlarda kasbiy ko‘nikmalar shakllanishining uzoq muddatli dinamikasini, shuningdek, ularning amaliy mehnat faoliyati samaradorligi bilan o‘zaro bog‘liqligini chuqurroq o‘rganish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni.
2. «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi. Takomillashtirilgan ikkinchi nashr. – Toshkent, 2022.
3. Aliqulova M. Innovatsion pedagogika. – Toshkent, 2022.
4. Mirzayeva F.O. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent, 2023.
5. Muslimov N., Sayfurov D., Usmonboyeva M. Pedagogik kompetensiya va kreativlik asoslari. – Toshkent, 2021.
6. Qodirova L.Sh. Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni ta’lim-tarbiyasi – pedagogik muammo sifatida // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. – 2023. – Vol. 3, No. 5. – B. 909–915.
7. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent, 2023.
8. Yangibayev K.N., Ashirov A.R. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Ilm va fan, 2023.